

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ – сусп. небезпечні діяння, спрямовані на позбавлення людини життя. Згідно зі статтями 3, 27 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначені в нашій державі найвищою соціальною цінністю. Це конституційне положення є принципово важливим, оскільки свідчить, що людина в сучасному світі є цінністю не лише для самої себе, а й повинна бути такою цінністю і для суспільства. Жодне явище не може визнаватися суспільством вище за людину. Серед природних властивостей, притаманних людині, особливе місце займає життя, оскільки саме воно є первинною, вихідною передумовою існування людини. Утрата життя не підлягає відновленню. Тому його охорона від злочинних посягань – найважливіше завдання крим. права України. **З. п. ж.** передбачені переважно у розділі II Особливої частини КК. Поділяються на вбивства та ін. посягання на життя.

Вбивство – це умисне або необережне протиправне заподіяння смерті ін. особі. У КК відповідальність за вбивства встановлена у статтях 115–119. Вони поділяються на вбивства, що вчиняються умисно (статті 115–118 КК) або через необережність (ст. 119 КК). Із числа умисних вбивств, відповідно до рівня їх сусп. небезпечності, виділяють: *умисне вбивство*, вчинене без обставин, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність (так зване «просте вбивство» – ч. 1 ст. 115 КК); умисне вбивство, вчинене за обставин, що обтяжують відповідальність («кваліфіковане вбивство» – ч. 2 ст. 115 КК); умисне вбивство, вчинене за обставин, що пом'якшують відповідальність («привілейоване вбивство» – статті 116–118 КК). Ін. посягання на життя – *це доведення до самогубства* (ст. 120 КК) та погроза вбивством (ст. 129 КК).

Відповідальність за окремі випадки умисного або необережного позбавлення життя ін. особи передбачена також статтями, що розміщені в ін. розділах Особл. част. КК, що зумовлено різною соціальною спрямованістю злочинних посягань на життя людини. Так, ст. 112 КК, що розміщена у розділі I Особл. част. КК, передбачає відповідальність за *посягання на життя дер-*

жавного чи громадського діяча. Позбавлення життя особи через необережність може бути наслідком порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами – частини 2 та 3 ст. 286 КК.

Можливим є вбивство лише живої людини, тобто такої, яка народилася живою та ще не померла. Серед науковців існує чимало розбіжностей як щодо моменту початку життя, так і щодо моменту настання смерті людини. Щодо початку життя людини, то поширеним і прийнятним є висновок, що ним слід вважати початок фізіологічних пологів. Щодо моменту настання смерті людини, то вченими надається перевага судженню, за яким кінцевим моментом життя є біологічна смерть, тобто незворотна зупинка всіх фізіологічних процесів у клітинах та тканинах людини. Вбивство можливе як шляхом дії, так і бездіяльності. Між діянням (дією або бездіяльністю) і смертю потерпілого завжди необхідно встановлювати *причинний зв'язок* – це обов'язкова ознака вбивства. Вбивство – це завжди протиправне позбавлення життя потерпілого. Позбавлення життя на прохання потерпілого (напр., тяжкохворого, який страждає від сильного болю) не виключає протиправності діяння. Закон охороняє рівною мірою життя будь-якої людини незалежно від її віку, стану здоров'я, віросповідання, національності та ін.

Суб'єктивна сторона вбивства може характеризуватися як *умислом* (прямим або непрямым), так і *необережністю* (злочинною самовпевненістю або злочинною недбалістю). Для кваліфікації вбивства важливо з'ясувати його *мотив* та *мету*. Це необхідно також для з'ясування ступеня сусп. небезпечності як злочину, так і самого злочинця. *Суб'єкт* вбивства – будь-яка фізична осудна особа, яка досягла 14 років (статті 115–117 КК), або 16 років – за вбивства, що передбачені статтями 118–119 КК. Відповідальність за доведення до самогубства (ст. 120 КК) та погрозу вбивством (ст. 129 КК) також настає з 16 років.

Лит.: Борисов В. И., Куц В. Н. Преступления против жизни и здоровья: вопросы квалификации. – Харьков, 1995; Сташис В. В., Бажанов М. І. Особа – під охороною кримінального закону. – Х., 1996; Пилипчук П. П. Питання кваліфікації умисних вбивств за обтяжуючих обставин // Держава і право. – 2002. – Вип. 15.

В. Я. Тацій, В. І. Борисов